

HELŚIŃSKA FUNDACJA PRAW CZŁOWIEKA
HELSINKI FOUNDATION for HUMAN RIGHTS

RADA FUNDACJI

Halina Bortnowska-Dąbrowska   Teresa Romer
Henryka Bochniarz   Andrzej Rzepliński
Janusz Grzelak   Wojciech Sadurski
Ireneusz C. Kamiński   Mirosław Wyrzykowski
Witolda Ewa Osiatyńska

ZARZĄD FUNDACJI

Prezes: Danuta Przywara
Wiceprezes: Maciej Nowicki
Sekretarz: Piotr Kładoczny
Skarbnik: Lenur Kerymov
Członek Zarządu: Dominika Bychawska-Sinlarska

Warszawa, 1 marca 2019 r.

...../2019/PIP/JG

Szanowna Pani
prok. Elżbieta Funiok
Prokurator Okręgowy
w Częstochowie
ul. Dąbrowskiego 23/35
42-200 Częstochowa

Szanowna Pani Prokurator,

Helsińska Fundacja Praw Człowieka (dalej: Fundacja, HFPC) pragnie wyrazić głębokie zaniepokojenie publikacją prasową z dn. 1 marca 2019 r., która ukazała się na portalu wp.pl – „Tajemnicza śmierć w więzieniu. Mężczyzna miał 44 lata”¹. Wspomniany artykuł dotyczy skazanego, który po powrocie z pracy został znaleziony martwy.

Jak wynika z informacji prasowej do zdarzenia miało dojść w Zakładzie Karnym w Sierakowie Śląskim. Czterdziestoczteroletni mężczyzna po powrocie z pracy został przetransportowany do celi. Po chwili, współwięźniowie zorientowali się, że mężczyzna nie daje znaków życia. W doniesieniu prasowym poinformowano, że chorował on na serce.

Helsińska Fundacja Praw Człowieka jest organizacją pozarządową, której statutowym celem jest ochrona praw człowieka. Należy podkreślić, że śmierć osoby

¹ <https://wiadomosci.wp.pl/tajemnicza-smierc-w-wiezieniu-mezczyzna-mial-44-lata-6354632816375425a>, dostęp: 1.03.2019 r.

pozbawionej wolności w wyniku niezapewnienia leczenia bądź niewłaściwego jej leczenia może stanowić naruszenie art. 2 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. W kontekście niniejszej sprawy pragniemy poczynić kilka systemowych uwag na temat gwarancji wynikających z **art. 2 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, stanowiącego o prawie do życia.**

Po pierwsze, należy powtórzyć za L. Garlickim, że **pozbawienie wolności przez funkcjonariuszy państwowych oznacza przejęcie przez nich odpowiedzialności za życie i integralność fizyczną danej osoby.** Zakłada się bowiem, że – skoro już doszło do pozbawienia wolności – to osoba taka pozostaje pod pełną kontrolą państwa i nie może stwarzać zagrożeń, o jakich mówi art. 2 ust. 2 EKPCz. Śmierć osoby w jakikolwiek sposób pozbawionej wolności rodzi po stronie państwa obowiązek wykazania, że jego funkcjonariusze nie ponoszą za nią odpowiedzialności. Odpowiedzialność państwa przybiera tu szerszy charakter, gdyż, obok generalnie przewidzianej przez art. 2 ust. 2 EKPCz odpowiedzialności za ekscesywne użycie „*śmiertelnej siły*”, pojawia się odpowiedzialność za zaniedbania prowadzące do utraty życia spowodowanej działaniami osób trzecich, chorobą bądź wypadkiem². Ponadto, „*państwo odpowiada, przede wszystkim, za sytuacje nagłej utraty życia przez zatrzymanego. Pojawiać się wówczas może przypuszczenie, że śmierć stała się wynikiem maltretowania przez funkcjonariuszy*”³. Choć generalnie Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu przyjmuje, że fakt spowodowania śmierci przez funkcjonariuszy powinien zostać wykazany „*w sposób wykluczający rozsądne wątpliwości*”, to – w kontekście osób pozbawionych wolności – wykazanie „*może wynikać z równoległego wystąpienia dostatecznie poważnych, jasnych i spójnych poszlak bądź niepodważalnych domniemań faktycznych (...) W istocie rzeczy, można uznać, że na władzach spoczywa ciężar przedstawienia satysfakcjonującego i przekonującego wyjaśnienia*”⁴.

Szczególnego podkreślenia wymaga obowiązek władz, polegający na **udzieleniu natychmiastowej pomocy lekarskiej osobie pozbawionej wolności, która znalazła się w stanie zagrożenia życia.** Od funkcjonariuszy (również Służby Więziennej) powinno się oczekiwać zdolności do dostrzeżenia sytuacji nagłego pogorszenia się stanu

---

² L. Garlicki (red.), *Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Komentarz do artykułów 1-18, Tom. 1*, Warszawa 2010, s. 81.

³ Tamże.

⁴ Zob. wyroki ETPCz w sprawach: *Salman p. Turcji* (skarga nr 21986/93), *Tanli p. Turcji* (skarga nr 26129/95), *Ognyanova i Choban p. Bułgarii* (skarga nr 46317/99).

osadzonego oraz natychmiastowego wezwania pomocy⁵. Odpowiedzialność za, nawet nieumyślne, wywołanie skutku śmiertelnego wzmacnia się, gdy wykazane zostanie, że funkcjonariusze nie dopełnili obowiązujących procedur. Trybunał w przeszłości stwierdzał naruszenie art. 2 np. w sytuacji śmierci osoby unieruchomionej pasami bezpieczeństwa w izbie wytrzeźwień wobec braku regularnej kontroli jej stanu⁶. Odpowiedzialność państwa może pojawić się zwłaszcza na tle śmierci osoby pozbawionej wolności w wyniku jej choroby. Z bogatego orzecznictwa ETPCz jednoznacznie wynika, że brak leczenia bądź niewłaściwe leczenie osadzonego, który w rezultacie zmarł, stanowi naruszenie art. 2 Konwencji⁷. W kontekście niniejszej sprawy szczególnego znaczenia nabiera wyrok w sprawie *Kats i inni p. Ukrainie*, który dotyczył śmierci więźnia po zbyt późnej reakcji administracji zakładu karnego na oczywiście poważne objawy chorobowe⁸.

Artykuł 2 Konwencji zobowiązuje także państwo do **wyjaśnienia każdego przypadku utraty życia, który w sposób oczywisty nie wynika z przyczyn naturalnych** (aspekt proceduralny prawa do życia). Zgodnie z orzecznictwem Trybunału, „każdy wypadek pozbawienia życia przez funkcjonariuszy państwa wymaga reakcji o prawnokarnym charakterze, więc przeprowadzenia śledztwa i – ewentualnie – procesu, prowadzącego do wyjaśnienia całości okoliczności oraz ustalenia i ukarania osób odpowiedzialnych”⁹. W opinii ETPC, „zdecydowanie niewystarczające jest pozostawienie tylko cywilnoprawnych dróg działania, bo nie dają one możliwości ukarania sprawców”¹⁰. Ponadto, „postępowanie karne musi zostać wszczęte i prowadzone z urzędu, gdy tylko władze powezmą wiadomość o przypadku pozbawienia życia; pozostawienie inicjatywy członkom rodziny nie czyni zadość państwowemu obowiązkowi działania”¹¹. Samo postępowanie zaś musi mieć charakter efektywny, tzn. musi być prowadzone w sposób pozwalający zarówno na ustalenie przebiegu wypadków, jak i – ewentualne – oskarżenie i ukaranie osób odpowiedzialnych za bezprawne działania. Warto nadmienić, że w warunkach ponoszenia przez władze pełnej odpowiedzialności za życie i zdrowie

⁵ Wyrok ETPCz z dn. 13 czerwca 2002 r. w sprawie *Anguelova p. Bułgarii*, par. 126-131.

⁶ Wyrok ETPCz w sprawie *Moisiejew*, par. 63.

⁷ Zob. wyroki ETPCz: z 14 grudnia 2006 r. w sprawie *Tarariyeva p. Rosji*, par. 89; w sprawie *Dzieciak p. Polsce*.

⁸ Wyrok ETPCz z dn. 18 grudnia 2008 r. w sprawie *Kats i inni p. Ukrainie*, par. 112.

⁹ Zob. wyroki ETPCz w sprawach: *Ogur p. Turcji* (skarga nr 21594/93), *Magomadova i inni p. Rosji* (skarga nr 33933/05).

¹⁰ Wyrok ETPCz w sprawie *Yasa p. Turcji* (skarga nr 22495/93).

¹¹ Zob. wyroki ETPCz w sprawach: *Ergi p. Turcji* (skarga nr 23818/94), *Nachova i inni p. Bułgarii* (skargi nr 43577/98 i 43579/98).

człowieka (np. pozbawienia wolności) nieadekwatność krajowego dochodzenia może doprowadzić do konkluzji, że doszło do naruszenia art. 2 w jego aspekcie materialnym¹².

Należy wyraźnie podkreślić, że prawo do życia stanowi nadrzędną wartość w hierarchii praw człowieka. Artykuł 2 EKPCz zobowiązuje państwo do powstrzymania się przed umyślnym i bezprawnym pozbawieniem życia, ale także do podjęcia niezbędnych kroków w celu ochrony jednostek. Ponadto, proceduralne obowiązki wynikające z art. 2 EKPCz zostały określone przez Trybunał bardzo szeroko, a ich niedopełnienie ze strony państwa skutkować będzie stwierdzeniem naruszenia Konwencji. Helsińska Fundacja Praw Człowieka pragnie polecić zatem uwadze Pani Prokurator powyższe rozważania Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Sprawa śmierci 44-letniego mężczyzny powinna bowiem zostać wyjaśniona wszechstronnie – tj. w sposób odpowiadający powołanym wyżej standardom Trybunału. Mając powyższe na uwadze, zwracamy się do Pani Prokurator również z prośbą o udzielenie nam informacji na temat toczącego się postępowania w przedmiotowej sprawie oraz bieżące informowanie nas o podejmowanych działaniach.

W imieniu Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka

Łucja Węgry Neuman

Helsińska Fundacja Praw Człowieka
KOORDYNATOR PROGRAMU
INTERWENCJI PRAWNEJ

Piotr Kubaszewski

Helsińska Fundacja Praw Człowieka
SEKRETARZ ZARZĄDU

Piotr Kladoczny

¹² Wyrok ETPCz w sprawie *Mojsiejew*, par. 65.